

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Broj: U-III-1728/2010

Zagreb, 17. travnja 2014.

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Drugom vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sutkinja Snježana Bagić, predsjednica Vijeća te suci Mato Arlović, Davor Krapac, Ivan Matija, Duška Šarin i Miroslav Šeparović, članovi Vijeća, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo T. D. iz Z., kojeg zastupa F. S., odvjetnik u Z., na sjednici održanoj 17. travnja 2014. jednoglasno je donio

O D L U K U

- I. Ustavna tužba se usvaja.
- II. Ukida se:
  - presuda Županijskog suda u Zagrebu broj: Kž-1662/08-4 od 29. rujna 2009. i
  - presuda Općinskog suda u Zagrebu broj: K-262/07 od 20. lipnja 2008.
- III. Predmet se vraća Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu na ponovni postupak.
- IV. Ova odluka objavit će se u "Narodnim novinama".

O b r a z l o ž e n j e

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Ustavnu tužbu podnio je T. D. iz Z., državljanin Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: podnositelj), kojeg u postupku pred Ustavnim sudom zastupa F. S., odvjetnik u Z.

Ustavna tužba podnesena je u povodu presude Županijskog suda u Zagrebu (u daljnjem tekstu: Županijski sud) broj: Kž-1662/08-4 od 29. rujna 2009. kojom je odbijena kao neosnovana žalba podnositelja i potvrđena presuda Općinskog suda u Zagrebu (u daljnjem tekstu: prvostupanjski sud) broj: K-262/07 od 20. lipnja 2008.

Navedenom presudom prvostupanjskog suda podnositelj je proglašen krivim zbog kaznenog djela protiv časti i ugleda - klevete, iz članka 200. stavka 2. Kaznenog zakona ("Narodne novine" broj 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07. i 152/08.; u daljnjem tekstu: KZ), činjenično opisanog u izreci te presude. Na temelju članka 200. stavka 2. KZ-a izrečena mu je novčana kazna u iznosu od 40 osobnih dnevnih dohodaka, što iznosi 6.266,40 kuna

te mu je na temelju članka 122. stavka 1., u vezi sa člankom 119. stavkom 2. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 110/97., 58/99., 112/99., 58/02., 62/03. - pročišćeni tekst i 115/06.; u daljnjem tekstu: ZKP), naloženo platiti troškove kaznenog postupka u vidu sudskog paušala od 500,00 kuna.

Podnositelj smatra da su mu navedenim presudama, koje osporava ustavnom tužbom, povrijeđena ustavna prava zajamčena člancima 35. i 38. Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.) te članak 16. Ustava.

2. Za potrebe ustavnosudskog postupka, na temelju članka 69. alineje 3. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), Ustavni sud je pribavio spis Općinskog kaznenog suda u Zagrebu broj: K-262/07.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

3. Privatnom tužbom tužiteljice M. S. (u daljnjem tekstu: privatna tužiteljica) podnositelj je terećen za kazneno djelo klevete, počinjene u svojstvu novinara i sastavljača teksta pod naslovom "Šutnja kao provokacija", objavljenog 24. rujna 2007. u dnevnom listu "V. I." tako što je u navedenom članku u vezi s privatnom tužiteljicom iznio neistinite navode koji su, prema viđenju privatne tužiteljice, za cilj imali naškoditi njezinom ugledu i časti.

Na temelju provedenih dokaza, prvostupanjski sud je utvrdio da je podnositelj, kao autor spornog članka, počinio inkriminirano mu kazneno djelo tako što je u vezi s privatnom tužiteljicom naveo:

"dotična je poznata po tome da je za svoje klijente sastavljala sudske tužbe protiv Hrvatske u kojima je oduzimanje stanarskih prava izbjeglim Srbima postavljala kao posljedicu etničkog čišćenja! Pa ne bi li profesionalna i stručna osoba prije nego sjedne u časni stolac Hrvatskog Ustavnog suda morala prije toga doznati je li doista etničko čišćenje hrvatske države temelj za povratak stanarskih prava! Kako to da istoj toj 'stručnoj' i 'profesionalnoj' odvjetnici Hrvatska odvjetnička komora nije dala potporu za akviziciju! U Ustavni sud / P. / gura kompromitiranu osobu ..."

4. Kao bitne razloge osuđujuće presude prvostupanjski sud je istaknuo sljedeće:

"... iz ranije navedenog teksta proizlazi kako je privatna tužiteljica postala poznata upravo i samo jer je sastavljala tužbe protiv Republike Hrvatske te je ranije navedeni tekst ... upravo napisan sa ciljem da naškodi časti i ugledu privatne tužiteljice jer je upravo naglasak na činjenici da je sastavljala tužbe protiv Republike Hrvatske u kojima je oduzimanje stanarskih prava izbjeglim Srbima postavljala kao posljedicu etničkog čišćenja i da je po tome poznata a što u današnje vrijeme, uzimajući u obzir cjelokupnu situaciju za vrijeme i nakon Domovinskog rata, predstavlja privatnu tužiteljicu kao odvjetnicu koja je poznata upravo po ovakvim tužbama, iako je riječ o odvjetnici koja se bavi odvjetničkom djelatnošću već 31 godinu kroz koje vrijeme je sastavila veliki broj razno raznih tužbi, na zahtjev svojih klijenata, upravo kao što je na zahtjev svojih klijenata sastavila i tužbe u kojima je tužena i Republika Hrvatska. Da je okrivljenikova namjera bila naškoditi časti i ugledu privatne tužiteljice potvrđuje i činjenica da okrivljenik prije pisanja navoda iz činjeničnog opisa uopće nije vidio niti jednu tužbu koju je pisala privatna tužiteljica pa

tako niti tužbe protiv Republike Hrvatske, što potvrđuje i okrivljenik u dijelu svoje obrane. ... okrivljenik u svom tekstu navodi 'Pa ne bi li profesionalna i stručna osoba prije nego sjedne u stolac hrvatskog Ustavnog suda morala prije toga doznati je li doista etničko čišćenje hrvatske države temelj za povratak stanarskih prava!' a koji navodi se nadovezuju na ranije opisanu inkriminaciju iz činjeničnog opisa što prikazuje privatnu tužiteljicu kao osobu koja je unatoč napisanim tužbama protiv Republike Hrvatske još i podnijela molbu za suca Ustavnog suda RH. Da bi 'pojačao' dojam negativnosti privatne tužiteljice zbog tužbi koje je sastavila protiv Republike Hrvatske okrivljenik u svom tekstu dalje postavlja pitanje 'Kako to da toj istoj 'stručnoj' i 'profesionalnoj' odvjetnici Hrvatska odvjetnička komora nije dala potporu za akviziciju?' te su upravo riječi stručnoj i profesionalnoj stavljene pod navodne znakove, ali ne zbog citata kako to u dijelu svoje obrane navodi okrivljenik, nego upravo iz razloga da se postavi pitanje stručnosti i profesionalnosti odvjetnice koja se usudila sastaviti tužbe protiv Republike Hrvatske na koji način je okrivljenik isključivo imao namjeru naštetiti časti i ugledu privatne tužiteljice stvarivši dojam kako Hrvatska odvjetnička komora nije pružila podršku svom članu upravo zbog sastavljanja ovih tužbi, što ne proizlazi iz materijalnog dokaza koji prileži spisu i to podneska Hrvatske odvjetničke komore od 03. srpnja 2007.g. ... iz kojeg proizlazi kako HOK ne može podržati kandidature pojedinih odvjetnika ili ih predlagati za suce Ustavnog suda RH obrazlažući prijedlog, odnosno kandidaturu samo dugogodišnjim, kontinuiranim i savjesnim obavljanjem odvjetništva, a ne zbog ranije navedene činjenice!. Konačno, okrivljenik navodi kako 'u Ustavni sud P. gura kompromitiranu osobu' na koji način okrivljenik navodi za privatnu tužiteljicu da je kompromitirana iako iz iskaza privatne tužiteljice proizlazi kako do sada nije niti kažnjeno, niti prekršajno, niti disciplinski kažnjavana, dok iz iskaza svjedoka dr. S. L. proizlazi kako je privatna tužiteljica bila prosječan kandidat za suca Ustavnog suda te da nije bilo niti kuloarskih priča niti ogovaranja saborskih zastupnika kada su pročitali ovaj tekst, što pobija dio obrane okrivljenika da je inkriminacije koje je napisao čuo iz nekih kuloarskih priča saborskih zastupnika, ... dok iz iskaza svjedoka dr. M. P. proizlazi kako je za privatnu tužiteljicu čuo kao odvjetnicu na dobrom glasu, pa ovim navodom (kompromitirana) okrivljenikova izravna namjera je naškoditi časti i ugledu privatne tužiteljice jer se ovakvo etiketiranje privatne tužiteljice ne može opravdati ranijim tekstovima koje je okrivljenik pročitao o privatnoj tužiteljici, kako navodi u svojoj obrani jer ne postoji niti jedan dokaz o privatnoj tužiteljici kao kompromitiranoj osobi koju u Ustavni sud 'gura' P. kako to navodi okrivljenik i kada se uz ovaj navod 'gura' nadoveže 'kompromitiranu osobu' evidentna je namjera okrivljenika da privatnu tužiteljicu prikaže kao nečasnu osobu i kandidata koja se pokušava nametnuti za suca Ustavnog suda voljom politike, iako je iz iskaza svjedoka P. evidentno da je Srpsko narodno vijeće privatnu tužiteljicu podržalo kao kandidata za Ustavni sud, što je legalno pravo ove stranke. Dakle, evidentno je da okrivljenik prije pisanja navoda iz činjeničnog opisa nije kontaktirao privatnu tužiteljicu, što i sam priznaje u dijelu svoje obrane, navode koje je iznio nije ni na koji način provjerio, a obrana okrivljenika u kojoj navodi kako je sporne navode crpio iz ranijih tekstova u 'V. I.' ne otklanjaju kaznenu odgovornost od okrivljenika, jer okrivljenik dobro zna na koji način je mogao i trebao provjeriti informacije koje je napisao o privatnoj tužiteljici. Upravo zbog svega navedenog sud ne prihvaća dio obrane u kojoj okrivljenik navodi kako je ovaj tekst stav i analiza političke situacije i političkog trenutka jedne stranke a ne analiza stručnosti i profesionalnosti jedne osobe."

5. Odlučujući o žalbi podnositelja, Županijski sud se u osporenoj drugostupanjskoj presudi suglasio s utvrđenjima i stajalištima prvostupanjskog suda. Pritom je, između ostalog, naveo:

"Nije u pravu žalitelj kada ističe da je počinjena apsolutno bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 367 st. 1 toč. 11 ZKP, jer da postoji proturječje između onoga što se u spornom članku navodi za privatnu tužiteljicu i razloga prvostupanjske presude.

U razlozima prvostupanjske presude nigdje se ne navodi da bi okrivljenik za privatnu tužiteljicu napisao da je ista poznata 'samo po tome da je za svoje klijente sastavljala sudske tužbe protiv Republike Hrvatske', već se u razlozima prvostupanjske presude spominje riječ 'upravo po ovakvim tužbama' što nikako ne znači da se navedena riječ izjednačava sa onim što u svojoj žalbi navodi okrivljenik."

Županijski sud posebno se očitovao o žalbenim tvrdnjama podnositelja prema kojima sporni navodi članka po svojem karakteru predstavljaju "stav i analizu političke situacije i političkog trenutka rada jedne političke stranke" te da predmet teksta nije bila analiza stručnosti i profesionalnosti privatne tužiteljice, već politička analiza, navodeći u obrazloženju:

"... iz inkriminiranog teksta iz privatne tužbe, kojeg je okrivljenik uvrstio u svoj članak ne proizlazi ono što iznosi u svojoj obrani, već se bavi profesionalnošću i stručnošću privatne tužiteljice iako o istoj nema nikakvih saznanja kao kandidatkinje za suca Ustavnog suda, ... uz spominjanje da je ista poznata po sastavljanju sudskih tužbi protiv Republike Hrvatske u kojima je oduzimanje stanarskih prava izbjeglim Srbima predstavljala kao posljedicu etničkog čišćenja, a njezina 'stručnost i profesionalnost' stavlja se u navodnike, te se istu naziva kompromitiranom osobom.

Kako dakle, obrana okrivljenika potpuno odudara od onoga što je okrivljenik izjavio o svojoj namjeri da opiše u spornom članku od 24. rujna 2007.g., to je jasno kako mu je namjera bila diskvalificirati privatnu tužiteljicu kao osobu i dovesti u pitanje njezinu profesionalnost kao kandidatkinje za sutkinju Ustavnog suda pa je pravilan zaključak prvostupanjskog suda kako je okrivljenik imao isključivu namjeru naštetiti časti i ugledu privatne tužiteljice, jer sve što je za privatnu tužiteljicu u članku napisano je neistinita činjenična tvrdnja pogodna da izazove prezir okoline i umanjí ugled privatne tužiteljice u sredini u kojoj živi, kao i u profesionalnom miljeu gdje radi, a u ostalom pogotovo je navedena tvrdnja podobna da umanjí priliku privatnoj tužiteljici u kritično vrijeme da bude imenovana za sutkinju Ustavnog suda Republike Hrvatske kada se za istu 'upitnim postavlja njezina stručnost, profesionalnost te se ista imenuje kompromitiranom osobom'. Privatna tužiteljica je dugogodišnja odvjetnica, sa radnim stažem od 31 godine, kao što to i sama navodi, te je logično da je i prije rata sastavljala tužbe pa stoga nije 'poznata po tome da je za svoje klijente sastavljala sudske tužbe protiv Republike Hrvatske', već je poznata i po svom radu i profesionalnosti, pa kako protiv iste nikada nije vođen kazneni niti prekršajni postupak, ne može se raditi o kompromitiranoj osobi, kako to u svojem članku tvrdi za privatnu tužiteljicu okrivljenik.

Kako dakle, dio teksta koji govori o privatnoj tužiteljici u cijelosti odstupa od konteksta članka kojeg je okrivljenik napisao, to se ne radi o nikakvom razlogu za isključenje protupravnosti kaznenih djela protiv časti i ugleda kojeg predviđa odredba čl. 203 KZ, jer iz načina izražavanja okrivljenika u spornom članku proizlazi kako je imao isključivu namjeru naštetiti časti i ugledu privatne tužiteljice kako bi ju onemogućio u izboru za sutkinju Ustavnog suda Republike Hrvatske."

III. NAVODI PODNOSITELJA

6. U ustavnoj tužbi podnositelj u najvećem dijelu iznosi razloge kojima ukazuje na povredu njegovih ustavnih prava zajamčenih člankom 38. Ustava, a povredu nalazi i u neovlaštenom miješanju u njegovo Ustavom zaštićeno pravo da kao novinar, slobodno izvještava javnost putem medija.

Ističe kako je tekst za koji je pravomoćno osuđen za kazneno djelo klevete u obavljanju novinarskog posla, kao i drugi članci koje je objavio prije i nakon njega, bio "u funkciji interesa izvještavanja javnosti" upravo kako to predviđa članak 38. stavak 2. Ustava prema kojem sloboda izražavanja misli obuhvaća osobito slobodu tiska te se on ne bavi privatnom tužiteljicom, već "... kritički analizira politiku jedne stranke ..." te se na samom kraju teksta u kontekstu te politike dotiče i privatne tužiteljice i to samo u onoj mjeri u kojoj se "uklapa" u analizu jedne politike. Naglašava upravo tužbe protiv Hrvatske države glede navodnog etničkog čišćenja navodeći: "Samo ta navedena relacija kao i ambicija da se s tom relacijom stekne mjesto suca u Ustavnom sudu RH i to temeljem imanentnog političkog dogovora između dvojice političkih čelnika koji je potvrdila i odvjetnica M. S. jest jedan od predmeta kojim se kolumna bavi."

Prema viđenju podnositelja, činjenice iznesene u spornom članku predstavljaju njegov vrijednosni sud o politici stranke, "... registrirane po zakonima RH koja svojom političkom snagom od svih drugih stranaka najviše predstavlja ... najveću nacionalnu manjinu, a odabir odvjetnice M. S. tek je ilustracija jedne politike ... gledajući iz perspektive interesa tko i na koji način se kandidira za suca Ustavnog suda."

Podnositelj stoga ne nalazi inkriminirajuće elemente u obavještavanju javnosti o tome da je "... u Ustavni sud Republike Hrvatske temeljem običnog političkog dogovora trebao doći jedan kandidat koji ne samo da se ističe činjenicom da je pisao tužbe protiv hrvatske države u kojima je stajalo da se oduzimanje stanarskih prava tretira kao posljedica etničkog čišćenja već da se radi o osobi koja ustraje na takvim stavovima jer javno ističe kako će *'tek povijest pokazati je li oduzimanje stanarskih prava bila posljedica etničkog čišćenja'*."

Nadalje, smatra da je "... kao novinar i kolumnist koji 25 godina iznosi svoje stavove o raznim pojavama u društvu, a te pojave su od interesa javnosti te zaslužuju biti komentirane, doveden ... u situaciju u kojoj mu se ograničava njegovo ustavom zajamčeno pravo bez kojeg nema slobode novinarskog pisanja ..." Činjenica da je osuđen zbog iznošenja osobnih vrijednosnih sudova onemogućava ga da se u daljnjem obavljanju posla novinara slobodno i nesmetano izražava pri izvještavanju javnosti.

U ustavnoj tužbi se također napominje da je sud bio dužan provesti tzv. "vaganje interesa" u kojem je trebao usporediti težinu prava privatne tužiteljice na dostojanstvo, čast i ugled (članak 35. Ustava), imajući u vidu da su predmet sadržaja i ocjene u spornom tekstu njezini politički stavovi i mišljenja (činjenica iz profesionalne biografije i s tim u vezi kvalificiranost privatne tužiteljice za obnašanje dužnosti sutkinje), a ne ona kao osoba, s pravom na slobodu mišljenja i izražavanja misli podnositelja pri obavljanju njegove profesije pri čemu, naglašava podnositelj, "... ključnu težinu ima procjena je li interes javnosti da dozna tko, pod kakvim kondicijama i sa kakvim stručno biografskim elementima treba postati sudac ... Ustavnog suda Republike Hrvatske."

Zaključno, podnositelj ukazuje i na propust sudova da ograničenje njegovih ustavnih prava na iznošenje mišljenja i vrijednosnih sudova razmotre i s gledišta članka 16.

Ustava, jer nisu ispitali je li ograničenje tih prava u konkretnom slučaju razmjerno naravi potrebe za ograničenjem.

Podnositelj predlaže da Ustavni sud, zbog navedenih okolnosti koje sudovi nisu uzeli u obzir, čime su povrijedili navedena ustavna prava, ukine osporene presude i vrati predmet na ponovno odlučivanje nadležnom sudu.

IV. MJERODAVNO PRAVO

7. Mjerodavni članci 200. i 203. KZ-a u relevantnim dijelovima glase:

"Članak 200.

(...)

(2) Tko za drugoga iznese ili pronese nešto neistinito što može škoditi njegovoj časti ili ugledu putem tiska, radija, televizije, pred više osoba, na javnom skupu ili na drugi način zbog čega je kleveta postala pristupačnom većem broju osoba, kaznit će se novčanom kaznom.

(3) Ako osoba protiv koje se vodi kazneni postupak zbog klevete dokaže istinitost svoje tvrdnje ili opravdani razlog zbog kojeg je povjerovala u istinitost sadržaja kojeg je iznijela ili pronijela, neće se kazniti za klevetu, ali se može kazniti za kazneno djelo uvrede (članak 199.), ili kazneno djelo predbacivanja kaznenog djela (članak 202.)."

"Članak 203.

Nema kaznenog djela kad se radi o ... klevetničkom sadržaju iz članka 200. stavka 1. i 2., ... koji je ostvaren ili učinjen dostupnim drugima ... u novinarskom poslu, ... osim ako iz načina izražavanja i drugih okolnosti jasno proizlazi da se radi o ponašanju koje je imalo cilj samo škoditi nečijoj časti ili ugledu."

V. OCJENA USTAVNOG SUDA

8. Članci Ustava mjerodavni za konkretan slučaj glase:

"Članak 16.

Slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje.

Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju."

"Članak 29.

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama ..."

"Članak 35.

Svakom se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti."

"Članak 38.

Jamči se sloboda mišljenja i izražavanja misli.

Sloboda izražavanja misli obuhvaća osobito slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja.

Zabranjuje se cenzura. Novinari imaju pravo na slobodu izvještavanja i pristupa informaciji.
(...)"

9. Podnositelj tijekom postupka koji je prethodio ustavnosudskom postupku i u ustavnoj tužbi, u suštini, inzistira na nekoliko bitnih elemenata: na tome da je u članku iznosio opće vrijednosne sudove, na što ima pravo i za čiju se istinitost od novinara ne mogu tražiti dokazi, na postojanju razloga za isključenje protupravnosti i na neprihvatljivosti kažnjavanja za javno iznošenje vlastitih stajališta i komentara u vezi s određenim političkim zbivanjima, a sve u kontekstu svoje temeljne teze da Ustav primarno jamči slobodu (novinarskog) izražavanja, dok su ograničenja te slobode zbog zaštite časti i ugleda drugih tek sekundarna, iznimna i moguća samo u onim slučajevima kada konkretna situacija udovoljava vrlo visoko postavljenim kriterijima dopustivosti ograničavanja novinarskih sloboda.

Ustavni sud utvrđuje da su sudovi, sankcionirajući ponašanje podnositelja, budući da je u vezi s navodima koje je iznio u spornom članku oglašen krivim za kazneno djelo klevete u obavljanju novinarskog posla, podnositelja ograničili u ostvarivanju slobode izražavanja. S obzirom na prirodu iznesenih prigovora, Ustavni sud ih je ocijenio dopuštenim. Ovo stoga što, ukoliko bi se sporni članak podnositelja pokazao nediskriminirajućim, novčana kazna koja mu je izrečena vjerojatno bi ga obeshrabrila da u budućnosti iznosi takvu vrstu kritike. Ustavni sud u tom smislu, *mutatis mutandis*, upućuje na praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) u predmetu *Lingens protiv Austrije* (presuda, 8. srpnja 1986., zahtjev br. 9815/82, § 44, Serija A br. 103). Zadatak Ustavnog suda bio je stoga ispitati osporene presude prvenstveno s gledišta eventualnog ostvarenja povrede podnositeljevih ustavnih prava na slobodu novinarskog izražavanja čiju zaštitu predviđa članak 38. stavci 2. i 3. Ustava.

10. Za Ustavni sud je nesporno da je time što su sudovi određene podnositeljeve navode ocijenili kao klevetničke tvrdnje te ga na temelju njih osudili i kaznili, došlo do miješanja u podnositeljevo pravo na slobodu izražavanja.

10.1. Pri razmatranju dopuštenosti miješanja u ustavno pravo podnositelja na slobodu izražavanja, Ustavni sud ne nalazi spornim ni to da je ono propisano zakonom, preciznije, gore citiranim člankom 200. stavkom 2. KZ-a pa se samim time može podvesti pod ograničenje propisano zakonom u skladu sa općim uvjetima ograničenja ustavnih sloboda i prava koji su sadržani u članku 16. Ustava koji članak u stavku 1. u ustavno pravo uvodi načelo nužnosti propisivanja ograničenja pojedinih ustavnih prava zakonom. Isto tako, kada se okolnosti konkretnog slučaja sagledaju u kontekstu volje zakonodavca da time što pod određenim uvjetima predviđa mogućnost kažnjavanja novinara za klevetničke izjave, zaštitu ugled i prava drugih, Ustavni sud ne nalazi okolnosti koje bi ukazivale na sumnju da razmatrano miješanje ne slijedi legitimni cilj zaštite ugleda i prava drugih u smislu članka 16. stavka 1. Ustava.

11. Primjenjujući navedena načelna stajališta na konkretan slučaj, Ustavni sud je, nakon što je pozitivno odgovorio na prethodno razmatrana pitanja, morao odlučiti je li miješanje u slobodu izražavanja podnositelja bilo "nužno u demokratskom društvu"?

11.1. Ustavni sud prvenstveno primjećuje da je rezultat konkretnog kaznenog postupka takav da je podnositelj pravomoćno utvrđen krivim za kazneno djelo klevete počinjeno u svojstvu novinara, na štetu privatne tužiteljice (odvjetnica koja se u vrijeme objave članka na prijedlog jedne od političkih stranaka, kandidirala za državnu dužnosnicu).

Predmet se stoga konkretno tiče slobode tiska. Ustavni sud ukazuje na ključnu ulogu tiskanih medija u demokratskom društvu. Iako tiskani mediji ne smiju prekoračiti određene granice, posebice s obzirom na ugled i prava drugih, njihova je dužnost priopćiti – na način koji je u skladu s njihovim obvezama i odgovornostima – informacije i ideje o svim pitanjima od javnog interesa te ne samo da tiskani mediji imaju zadatak priopćavati takve informacije i ideje, već i javnost također ima pravo dobiti ih. Sloboda procjene državnih tijela stoga je ograničena interesom demokratskog društva da omogući tiskanim medijima njihovu ključnu ulogu "čuvara javnog interesa".

Budući da je konkretan članak izvijestio o činjenici da se privatna tužiteljica, koja je i kao odvjetnica bila u određenoj mjeri poznata javnosti, uz podršku političke stranke kandidirala za dužnosnicu u Republici Hrvatskoj, nema sumnje da je u pitanju bio događaj od javnog interesa i da je objavljivanje informacija o tom događaju bilo sastavni dio zadaće medija u demokratskom društvu. Također valja napomenuti da se, pristavši da bude predložena za kandidaturu, privatna tužiteljica neminovno i svjesno izložila javnom mnijenju.

11.2. Zaštita koja se na temelju članka 38. stavaka 2. i 3. Ustava pruža novinarima s obzirom na izvještavanje i iznošenje vrijednosnih sudova o pitanjima od općeg interesa, podložna je i uvjetu da izneseni vrijednosni sud bude utemeljen na dostatnoj činjeničnoj osnovi te uvjetu da se djelovanje novinara odvija u dobroj vjeri kako bi pružili točne i pouzdane informacije u skladu s novinarskom etikom. Ova dva uvjeta moraju biti kumulativno ispunjena.

11.2.1. U vezi s određivanjem razlike između činjenica i vrijednosnih sudova te pitanjem dostatnosti činjenične osnove iz koje proizlaze pojedine vrijednosne prosudbe u konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra kako to pitanje treba analizirati odvojeno za svaku klevetničku izjavu. U vezi s tim, Ustavni sud prije svega primjećuje kako je već naglasio da je svjestan supsidijarne naravi svoje uloge u odnosu na redovne sudove te da mora biti oprezan kada je riječ o preuzimanju uloge prvostupanjskog suda poput razmatranja činjenica, kada je to neizbježno zbog okolnosti posebnog slučaja.

Ono što je - glede same radnje kaznenog djela klevete - zapravo utvrđeno u konkretnom kaznenom postupku i u čemu se sastoji po sudovima utvrđena odgovornost podnositelja, može se sažeti na sljedeći način:

Podnositelj je objavljenim člankom, na temu "Šutnja kao provokacija", u pretežitom dijelu iznosio svoja viđenja i stajališta vezano uz politiku koju provodi politička stranka koja je, u okviru svog političkog djelovanja predložila kandidaturu privatne tužiteljice za dužnosnicu Republike Hrvatske. Uz svoja gledišta u odnosu na politiku te stranke, podnositelj je na kraju članka, jedan dio teksta posvetio kandidaturi privatne tužiteljice kao dijelu te politike iznoseći u tom kontekstu i određene činjenice i sudove

koji se odnose na njezine profesionalne i osobne kvalitete u vezi s možebitnim vršenjem dužnosti za koju je predložena. Tako je, između ostalog, u članku za privatnu tužiteljicu naveo:

"... dotična je poznata po tome da je za svoje klijente sastavljala sudske tužbe protiv Hrvatske u kojima je oduzimanje stanarskih prava izbjeglim Srbima postavljala kao posljedicu etničkog čišćenja! ..."

Prvostupanjski sud je ovaj citat ocijenio kao neistinitu tvrdnju iznesenu sa ciljem da naškodi ugledu i časti privatne tužiteljice. To svoje uvjerenje temelji na provedenim dokazima, posebice na iskazu privatne tužiteljice iz kojeg proizlazi da se odvjetničkom djelatnošću bavi već 31 godinu kroz koje vrijeme je sastavila velik broj raznih tužbi na zahtjev svojih klijenata. S druge strane, prvostupanjski sud potvrđuje, a to ne osporava ni privatna tužiteljica da je, na zahtjev svojih klijenata, sastavljala i tužbe u kojima je tužena i Republika Hrvatska.

Podnositelj navodi da je o svom daljnjem iskazu o tome da je u tužbama protiv Republike Hrvatske oduzimanje stanarskog prava izbjeglim Srbima predstavljano kao posljedica etničkog čišćenja, dobio saznanje putem drugih napisa te da ga i nije prenosio kao sklop konkretnih činjenica s ciljem da naštetiti ugledu i časti privatne tužiteljice, već kao određene komentare iz javnosti koji su se odnosili na odvjetnički rad privatne tužiteljice.

Ako bi se navedeni navodi iz članka promatrali u kontekstu ovog dijela podnositeljeve obrane, to bi ih odredilo kao "glasine" koje je podnositelj prenio u svom članku, a za koje u javnosti ni ne postoje očekivanja da budu dokazane kao istinite. Sud dalje primjećuje da ni činjenice utvrđene na temelju provedenih dokaza (iskaza novinarke koja je prethodno pisanju o kandidaturi privatne tužiteljice s njom razgovarala, iskaza saborskog zastupnika koji je utvrdio da je privatna tužiteljica bila prosječan kandidat te da o njevoj kandidaturi nije bilo "kuloarskih priča", te izjave saborskog zastupnika i predsjednika stranke koja je podržala kandidaturu privatne tužiteljice da je u više podnositeljevih članaka "prepoznao" klevetnički karakter), ne upućuju na zaključak o neistinitosti tvrdnji da je privatna tužiteljica doista u tužbama gubitak stanarskog prava dovela u vezu s genocidnim postupanjem države u odnosu na nacionalnu manjinu. Ni privatna tužiteljica tijekom postupka nije iznosila relevantne dokaze na okolnost neistinitosti tvrdnji o postojanju takovog sadržaja u tužbama protiv Republike Hrvatske koje je sastavljala što dovodi u pitanje standard dokazivanja koji su sudovi primijenili na strani tužiteljice pri utvrđivanju istinitosti tih navoda.

S obzirom na izneseno, s jedne strane se ne može prihvatiti utvrđenje sudova da su činjenice koje je podnositelj iznio u tom dijelu neistinite, dok s druge strane iz obrazloženja osporenih odluka nije razvidno da su sudovi u kontekstu podnositeljeve obrane ispitali mogu li se sporni navodi po svojoj prirodi cijeliti kao glasine za koje informacije se ni ne očekuje da budu istinite pa se njihova istinitost i ne dokazuje, a koje bi također mogle predstavljati činjeničnu osnovu za iznošenje vrijednosne prosudbe. Stoga, kada podnositelj dalje u članku na temelju prethodne tvrdnje postavlja pitanje:

"... Pa ne bi li profesionalna i stručna osoba prije nego sjedne u stolac hrvatskog Ustavnog suda morala prije toga doznati je li doista etničko čišćenje hrvatske države temelj za povratak stanarskih prava!"

Ono se, u svjetlu prethodnih navoda, mora cijeliti kao vrijednosna prosudba te je nužno bilo utvrditi i predstavljaju li prethodno iznesene tvrdnje dostatnu činjeničnu osnovu za iznošenje te prosudbe. Ustavni sud smatra teško održivim stajalište sudova prema kojem i taj dio navoda predstavlja iznošenje neistinitih činjenica.

U vezi s preostalim navodima podnositelja koje su sudovi ocijenili inkriminirajućima, nema elemenata koji bi Ustavni sud naveli na odstupanje od odluke redovnih sudova da nije dokazana njihova istinitost pa bi se to objavljivanje doista moglo smatrati širenjem netočnih podataka. Međutim, valja imati na umu da su podnositelju stavljeni na teret svi navodi koje su sudovi ocijenili inkriminirajućima te je za kazneno djelo klevete oglašen krivim na temelju njihovog ukupnog sadržaja. Budući da je Ustavni sud gore ukazao na ustavnopravno relevantne propuste sudova pri ocjeni pojedinih navoda iznesenih u članku koji dovode u pitanje dopuštenost miješanja u prava podnositelja u demokratskom društvu, to se ne može prihvatiti da je ovim potonjim navodima kao samostalnom cjelinom ostvareno biće kaznenog djela na način kako je utvrđeno izrekom prvostupanjske presude.

11.2.2. Nadalje, kada se obrazlažu okolnosti zbog kojih je došlo do osuđujuće presude, a koje se odnose na nepostojanje razloga za isključenje protupravnosti odnosno na temelju kojih je iz načina podnositeljevog izražavanja i drugih okolnosti konkretnog slučaja zaključeno da je imao cilj naškoditi časti i ugledu, dakle, isključivo "omalovažiti" privatnu tužiteljicu, onda su sudovi dužni ocijeniti da li iz provedenih dokaza proizlazi takva namjera ili ne, što u suštini znači ocjenu o dokazanosti ili nedokazanosti postojanja klevetničkog sadržaja iznesenog upravo u svrhu isključivog omalovažavanja s pravnom posljedicom utvrđenja ostvarenja kaznenog djela.

Ovdje valja naglasiti da je noveliranim člankom 203. KZ-a stavljen na tužitelja teret dokazivanja isključive namjere (u konkretnom slučaju namjere novinara) da se naštetiti tužiteljinoj časti i ugledu - čime je zakonodavac iskazao volju i namjeru da novinarsku informaciju i/ili mišljenje, barem u značajnijoj mjeri, ukloni iz područja kažnjivosti. To ipak ne implicira nedokazivost takve namjere novinara. Pritom valja napomenuti da članak 203. KZ-a sadrži formulaciju "ponašanje koje je imalo za cilj samo škoditi". Dakle, riječ je o teretu dokazivanja (novinarskog) ponašanja koje nije imalo za cilj ono što podrazumijeva novinarski posao - istražiti činjenice, informirati o činjenicama, dati mišljenje o činjenicama.

Sudovi su se pitanjima postojanja razloga isključenja protupravnosti u vezi s primjenom članka 203. KZ-a bavili na način da su inkriminirane navode ispitivali izdvojivši ih izvan cjelokupnog konteksta podnositeljevog članka pa tako iz obrazloženja drugostupanjske presude, osim što je izneseno da je podnositelj postupao s isključivom namjerom da naškodi ugledu i časti privatne tužiteljice, nisu razvidne okolnosti na kojima taj sud temelji zaključak o nepostojanju elemenata za isključenje protupravnosti. Ustavni sud je utvrdio da se u tom dijelu radi o suštinskom pomanjkanju činjenične i/ili pravne osnove za odluke kakve su donesene.

Ustavni sud smatra da bi se samo cjelovitom analizom i razmatranjem objavljenog članka u njegovom potpunom sadržaju, a time i sagledavanjem smisla podnositeljevih navoda u kontekstu toga članka, kao i ocjenom njegove obrane u pravomoćnoj presudi, moglo na nedvojben način utvrditi da je njegovo postupanje za cilj imalo isključivo naškoditi časti i ugledu privatne tužiteljice te da nije bilo u službi

opravdanih interesa i novinarske dužnosti. Nužno je imati na umu da je podnositelj, kao novinar, iznosio svoje viđenje aktualne situacije, osvrnuvši se, osim na privatnu tužiteljicu i na još jednu osobu iz javnog miljea. Stoga je podnositeljevo poimanje tadašnjih društvenih kretanja u ulozi novinara trebalo razmotriti i u kontekstu zaštite javnih interesa i to prije svega prava javnosti na informiranost o zbivanjima od javnog interesa kao i prava na osobni vrijednosni sud novinara o tim zbivanjima.

Ne baveći se pitanjem ocjene postojanja razloga prema kojima bi protupravnost u odnosu na podnositelja bila isključena ili ne, Ustavni sud mora primijetiti kako se u svjetlu navedenih okolnosti zaključak o postojanju isključive namjere na strani podnositelja da naškodi ugledu i časti privatne tužiteljice, ne može smatrati u dovoljnoj mjeri obrazloženim.

S obzirom da navedeni slučaj nije sagledan na način koji bi isključio sumnju o nepostojanju razloga isključenja protupravnosti, Ustavni sud zaključuje da su osporavane presude u tom pogledu arbitrarne zbog čega podnositelju nisu osigurani standardi pravičnog suđenja koje mu jamči članak 29. stavak 1. Ustava.

11.3. S obzirom na povrede Ustava koje je utvrdio u točkama 11.2.1. i 11.2.2. obrazloženja ove odluke, Ustavni sud se u konkretnom slučaju nije bavio pitanjem ustavnopravne prihvatljivosti ocjene sudova u vezi sa standardima koje Ustav jamči u pogledu razmjernosti zaštite novinarskih sloboda u odnosu na zaštitu časti i ugleda privatne tužiteljice kao ni pitanjem opravdanosti i razmjernosti kaznene sankcije.

12. Zbog svih izloženih razloga, na temelju članka 74. i 76. Ustavnog zakona, donesena je odluka kao u izreci (točke I., II. i III.).

13. Odluka o objavi (točka IV. izreke) temelji se na članku 29. stavku 1. Ustavnog zakona.

PREDSJEDNICA VIJEĆA
Snježana Bagić, v. r.